

CSONGRÁDI LAP

VEGYES TARTALMU KÖZLÖNY.

<p>Szerkesztőség: Weisz Márk könyvkereskedése, hová a lap szellemi részét illető közlemények küldendők. Kéziratok nem adatnak vissza.</p>	<p>Előfizetési díj: Égész évre 8 kor. Fél évre 4 kor. Negyed évre 2 kor. Egyes szám ára 16 fillér. Megjelen minden vasárnap reggel.</p>	<p>Kiadóhivatal: Weisz Márk könyvkereskedése, hová az előfizetési és hirdetési díjak küldendők. Nyiltér petit sora 60 fillér.</p>
---	---	---

Egy beszéd.

A földmivelésügyi tárca tárgyalása alkalmából folyó hó 14-dikén szeretett országgyűlési képviselőnk, bellusi Baross János dr. fényes tanújelét adta annak, hogy választói bizalmára nemcsak teljes mértékben érdemes, hanem alapos tudásánál fogva egykor e hazának is legtekinélyesebb, legszámottevőbb férfialend.

Az ő korában még a legtöbb fiatal ember a külsőségeknél hódol s fogva a dolog könnyebb végét: úszik az árral. Dr. Baross János azonban, méltólag a «vasminiszter» öséhez, nem állapodik meg az iskolanyújtott ismereteknél, hanem kutat, buvárokodik, tanulmányoz, hogy mint kész államférfi méltólag állhassa meg helyét a haza kitűnőségei között.

Csongrád városa valóban büszke lehet arra, hogy képviselővel dr. Baross Jánost bizta meg a parlamentben, aki f. hó 14-iki beszédével mindjárt az elsőrangú szónokok sorába lépett.

Képviselőnk beszédét a ház osztatlan tetszése mellett tartotta meg s midőn befejezte, képviselőtársai számosan üdvözölték.

A tartalmas beszédben kiviláglott a magyar nemzeti eszméért lángoló szónok lelkülete, midőn fejtegette, hogy mily nagy veszély rejlik abban, ha a haza szent földjét idegenek vásárolják meg, akik a birtok jövedelmét külföldön költik el. S midőn egy-egy Kárpátok koszorúzza falucskában megperdül a dob a magyar föld árverésére, siralmasan jajdul fel abban a magyar állameszme sebzett függetlensége is, mert akié a föld, azé az ország.

Szólott még képviselőnk a hitbizományok kérdéséről, szociális bajokról, kivándorlások okairól s a magyar kisbirtokosság bajairól.

Mivel lapunk nem politikai irányú, ez okból a szónoki formába öltött beszédéről részletesen nem írhatunk, hanem utalunk a lapunk mai számához mellékelt beszéd szövegére, melyből az elfogulatlan olvasó megítélheti, hogy teljesen igazunk van abban, hogy dr. Baross János teljesen méltó e város lakosságának bizalmára, aki országos tevékenysége mellett mindenkor táér arra is, hogy választóinak igaz-

ságos és jogos magánügyeiben segítségüket nyujtsón.

Képviselőnknek pedig első parlamenti sikeréhez mi is szívből gratulálunk!

A csongrád-szentesi vasut.

A csongrád-szentesi vasut előfeltételét képező állandó Tisza-hid építése serényen folyik és reméljük, hogy a kereskedelmi miniszter személyében történt változás ezen áldásos munkát megakasztani nem fogja.

Itt lenne az ideje a vasutépítés előmunkálatainak is; az engedményesek részéről azonban semmi sem történik, ami csak sejtetné és engedné, hogy a vasut kiépítésére már közel jövőben törekedjenek; már pedig ha a hid építésétől és ezen hatalmas műtárgy előállításának költségétől a vasut menekül, úgy a csongrád-szentesi vasut építése mivel sem kerül többbe, mint az alföldön épülő vasutak átlagos összege, sőt ha tekintetbe vesszük, hogy ezen 12 kilométer hosszú vasutnak több mint fele oly területen épül, melyet a tulajdonos díjtalanul enged át a vasut céljaira, s így a terület kisajátítása aránytalanul kisebb mint más vasutak építésénél lenni szokott, úgy azt is mondhatjuk, hogy a csongrád-szentesi vasut építése kilométerenként annyiba sem fog kerülni, mint a csongrád-félegyházi vasut került. Hiszen még csak állomást sem kell építeni.

A vasut kiépítését megkönnyíti még az is, hogy Csongrádvármegye és a posta szállításaért a kincstár az építési költségnek egy jó részét viselik és hogy a mostani olcsó és bőséges pénzpiac is kedveznek az ily realis pénzbefektetésnek.

Mindezen kedvező jelenségeket észlelnénk és tudnánk valamennyien és vajjon csak a legközvetlenebbül érdekelt engedményesek ne méltatnák azt figyelmükre?

Azt hiszik, hogy más hátráltatja a vasut építését.

Erős meggyőződésünk, hogy a transverzális ut mentén előbb-utóbb de ki kell épülni a vasutnak, mely az Adriát közvetlenül és egyenes irányban köti össze az ország közepével, gabnatermő síkjával; ezen vasut létrejöttét lehet huzni-halasztani, de megakadályozni lehetetlen.

Ha e vasut, mely Erdélyből kiindulva egyenesen Fiumének tartva, a Tiszát Csongrádnál a Dunát Bajánál szelné át, kiépül, oly hatalmas nagy forgalomra számíthatna, oly erőforrássá válnék, hogy azt a magyar államvasutak se egész kiterjedésében, se egyes részeiben senki másnak át nem engednék.

Minthogy pedig Csongrádvármegye területét elsőrendű vasut sehol sem érinti, nemcsak városunk, de az egész vármegyének fontos nagy érdeke, hogy a csongrád-szentesi másodrendű magán vasut helyett a magy. államvasut maga építkezzen, s a vasut elsőrendűvé átalakítását, idegen emberek, vagy társulatok érdeke és akarata ne befolyásolhassa és ne gátolja.

Oda kell tehát törekedni, hogy a csongrád-szentesi vasut, ha később is, de ne magán személy vagy társulat, hanem az államvasutak által építtessék ki és az államvasutak tulajdonává válják.

UJDONSÁGOK.

A szabadság ünnepe.

Lángoló hazaszeretettel ünnepelte városunk lakossága a magyar szabadság hajnalhasadását: márczius 15-dikét.

15-dikén d. e. 10 órakor a rom. kath. templomban tartott isteni tiszteletlen megjelentek az összes hivatalok, testületek és egyletek testületileg. Mise végeztével Hegyi Antal plébános tartott alkalmi beszédet a szószéken.

Este pedig dr. Baross János országgyűlési képviselőnk részvételével a kaszinó ünnepelt. A nagytermet betöltő intelligens közönség bizonyíték arra, hogy a szabadság napja nem a népbolondítók által félrevezetett nép ünnepe kizárólag, hanem ünnepe ez minden igaz magyarnak, a kinek keblében magyar szív dobog s ereiben magyar vér buzog.

Az első felköszöntőt Ujhelyi Nándor kir. tanácsos mondotta a királyra. Utána dr. Baross János képviselőnk fejtegette a nap jelentőségét s kiemelve azt, hogy tartozunk bármely párthoz s habár különböző irányban munkálkodunk is, a cél mégis egy: a magyar nemzeti állam teljes függetlenségének kivívása és biztosítása.

Majd Réti Ferenc ügyvéd állott fel szólásra s a töle megszokott szónoki hével emelt poharat a nemzet nagy hőseire s kérve az Égek urát, hogy minél több nagyférfiút adjon a hazának. Ezután beszálltak még többen s asztal bontás után az aranytűság tánczba kezdett s hajnal hasadásig rakta a tánczot.

Dr. molecz Lajos pedig a nőket köszöntötte fel.

16-dikán a Polgári kör, ipartestület, az iparos ifjúság és a függetlenségi párt rendezett hazafias összejövetelt.

A polgári körben, az ipartestületben és az iparos ifjúság között megjelent dr. Baross János országgyűlési képviselő is. A polgári körben Sohlya Gyula köri elnök mondott beszédet a királyra, azután dr. Baross János képviselőnk méltatta a nap jelentőségét. Holló Adolf pedig dr. Baross Jánosra tartott beszédet.

A kedélyes összejövetel itt is a reggeli órákban ért véget.

Kívánatos, hogy márczius 15-dikét mindig ilyen hazafias lelkesedéssel ünnepelje városunk lakossága párt-és valláskülönbőség nélkül.

— **Alaptalan vádaskodás.** A «Tiszavidék» mult számában azt újságolta olvasóinak, hogy dr. Baross János országgyűlési képviselőnk, ígérete ellenére, nem jött le hozzánk márczius 15-dikét megünnepelni. Ez a híresztelés természetesen nem igaz. A másik alaptalan újdonsága az, hogy a «Polgári kör» márczius 15-dikén nem tüzte ki a zászlót. Lehet, hogy midőn még az újdondász úr szemfüleskedett, nem volt kitérve az ő tiszteletére a zászló, de később bizony ki volt az tüzve s három napig kint is maradt. Ideje volna már, hogy az alaptalan vádaskodások megszűnjönek s helyette a társadalmi béke istápolassék.

— **A Hegyi-párt morálja.** Hegyi Antal plébános ur, akinek mostanában, mióta a vizsgálat folyik, egyéb dolga nem igen akad, mint a kihallgatott Baross-párti választók meggyanúsítása, a saját pártja szennyvesztését sehogyan sem akarja mosogatni. Pedig hát bátyámuramék nyakra-főre hazudoznak a vizsgálóbíró előtt. Az igaz, bevallják, hogy a parochián ettek-ittak, de hát csak keveset. Annyi pedig tény, hogy sem nem egy, sem nem két Hegyi-párti választó jött a parochiáról szavazni erősen illuminált állapotban. No meg aztán az sem igaz, hogy Hegyit egész nap nem látták: mert a t. plébános ur nagyon is sokat sürgölődött a választók között. Azonban ez mit sem tesz. Itt van a nagy hét, ha a t. plébános urnak meggyónják ezt az alig számbavehető ártatlan hamis esküt, hát majd csak feloldozza t. bátyámuramék: mert hát ezzel a kis bűnnel a Krisztus szolgájának vélték keresztényi szolgálatot teljesíteni.

— **Foglalás a Jézus nevében.** Hát sok rossz dolgot cselekedett már eddig a mi plébánosunk, de azért nem lehet mondani, hogy üdvös dolgokat nem cselekedett. Így pl. csak nem régiben a községi közgyűlésben interpellált a főutcán leállított disztelen girbe-görbe akácza oszlopok miatt. No meg azt jól tette: midőn szót emelt a helybeli adófizető nyomdászok érdekében és kikelt az ellen, hogy a községi nyomtatványokat idegen kézre játsszák. Éppen azért megvagyunk győződve, hogy szóvá fogja tenni Hegyi Antal községi képviselő Hegyi Antal plébános azon eljárását, hogy az a Jézus nevében a templom előtti térből sokkal nagyobb területet foglalt el, mint a mekkorát annak idejében a képviselőtestület engedélyezett. Mert hát a dolog úgy áll, hogy a Szarvas-utca sarka tökéletesen el van zárva a közlekedés elől. Erre a körülményre hívjuk tehát fel a t. plébános ur igazságszerető becses figyelmét!

Eladás, vétel és bérlet legeredményesebb, ha az Országos Pályázati Közlönyben hirdettetik, mely Közlöny az ipar, kereskedelem, mező-és erdőgazdaság összes köreiben közkezen forog. Mérsékelt hirdetési díjszabás. Felvilágosítást nyújt a kiadóhivatal Budapest, Rökk-Szilárd-utca 27. sz.

— **A magtár átalakítása.** Még a szűkebb látókörű egyének is kénytelenek elismerni, hogy a községi városházi épület a mai igényekhez képest már nem felelhet meg hivatásának. Ez okból az előjáróság terveket készített, hogy a mostani városházát emeletessé tegye, vagy a magtárt emeletessé átalakítva, használhatóvá alakítsa. Az előbbi bekezerülne körülbelül 70 ezer, az utóbbi pedig 16 ezer koronába. Mi gazdasági szempontból, meg hogy a magtár átalakítva teljesen megfelelné a czélnak, ez utóbbi mellett vagyunk. De bármiként is határozzon a közgyűlés, kívánatos, hogy most már ne álljunk meg a feledőn, ha-

nem vagy egyiket, vagy másikat vigyük keresztül. Az ügy sürgős, a szükség parancsol.

— **Bankett.** Az ipaross ifjúságnak dicséretére legyen mondva, f. hó 16-án olyan fényes bankettet rendezett a kaszinó dísztermében, mely összpontosította az iparos család színe-javát. Ismét egy tanujelét adta annak, mily nagy a családi összeköttetés az ifjúság között. Ezen bankettet az iparos ifjúság egy alakulandó «Ifjúsági kör» javára rendezte, elég szép eredménnyel, mert 22 koronát jövedelmezett. Felülfizettek: Schönfeld Adolf és Seres Antal 40—40 fillért. A négyest 40 pár tánczolta. Ott voltak leányok: Baranyi Szidike, Busa Mariska, Bernát Juliska, Csányi Piroška, Dragolovics Rozika, Farsang Ilonka, Faragó Mariska, Gyovai Mariska, Jelenfi Mariska, Kaszaniczky Etelka, Kallai Veronka, Kozma Matildka, Kátai Emmuska, Markó Gizuska, Mernyó Fánika, Nyilas Francziska, Paróczai Francziska, Paróczai Matildka, Papesik Juliska, Pintér Juliska, Pintér Erzsike, Piroška Juliska, Simon Erzsike, Simon Emmácska, Sinkó Mariska, Szabó Mariska, Szőke Mődolka, Szlávik Annuska, Takács Juliska, Tekulics Rozika, Ujszászi Annuska, Vári Juliska.

— **Hajójáratok.** Folyó hó 26-án indul a hajó Csongrádról Szegedre, Szolnokra pedig 27-én.

— **Tanulságos árjegyzék.** Az érmelléki első szállóoltványtelep árjegyzékét vettük, melynek átnézését minden olvasónak szives figyelmébe ajánlunk. A fenti telepen a legjobb szállófajok a legutánvosabban kaphatók. Kívánatos, hogy nálunk, a hol a közönség leginkább szőlőműveléssel foglalkozik, jó minőségű fajokkal ültesse be telepét. Kívánatra a jelzett árjegyzéket mindenki megkaphatja.

— **Műkedvelői előadás.** A csongrádi műkedvelő iparos ifjúság az «Otthon» szálloda dísztermében f. évi márczius hó 30-án, husvét vasárnapján az iparos olvasókör javára műkedvelői előadással egybekötött táncszertélyt rendez. Előadatik Csepreghy Ferencz «A piros bugyelláris» című népszimfóve. Rendező Györy Ferencz. Helyárak: körszék 1 K 60 f, zártszék 1 K 20 f, állóhely 1 K. Kezdeté esti 8 órakor.

Vállalkozók és építésszek figyelmébe! Az Országos Pályázati Közlöny szállításokra, építkezésekre kiírt összes nyilvános és magán pályázatot közli. Előfizetési ár negyed évre 4 korona. Megrendelhető a kiadóhivatalban Budapest, Rökk-Szilárd-utca 27. szám.

— **Öriási ügyvédi költségjegyzék.** Kovács János helybeli ügyvéd ellen a szegedi büntető bíróság előtt folyik az eljárás a tiszavidéki takarékpénztár részvénytársaság följelentése alapján, mely a nevezett ügyvédet azzal vádolja, hogy 14.614 korona 42 fillért elsikkasztott abból a 68.792 koronából, melyet az intézetmegbízásából a részvényesektől 1899-ben és 1900-ban beszédett. Kovács ez ellen azt hozza fel, hogy az ő kezeléseért neki költségjegyzéke van, még pedig 23000 korona költség és munkadíjösszegben. Ez iránt polgári perben viszontkeresetet is indított és így a visszatartott 14.614 korona 42 fillér őt jogosan megilleti. F. hó 9-re volt kitérve ebben a büntetőügyben a végtárgyalás. S bár úgy a vádlott, mint védője megjelentek, a bíróság felüggesztette a tárgyalást akkora, mikor a polgári pert jogérvényesen befejezik. Ezt tudatta a bíróság a polgári per bíróságával is és a tárgyalás elmaradt.

Szőlőbirtokosok figyelmébe. Van-e szőlőbirtokos ki ne ismerné «A szőlő helyes metszése» című könyvet, mely a szőlő metszési módjait tárgyalja. A helyes metszés által fokozzuk szőlőink termőképességét és jövedelmét. E hasznos könyv négy év alatt a harmadik kiadást érte. Irta Maurer János. Megrendelhető a szerzőnél, — Kecskemét. — ára füzve 2 k r. 50 fillér.

Közgazdaság.

Utmutatás

helyes szüreteléssel kapcsolatos jó borkezelésre és a beteg borok meggyógyítására.

(Folytatás.)

Virágosodás.

Fiatal, különösen gyengébb boroknál, ha azok a levegővel szabadon érintkeznek, tapasztaljuk, hogy felszínük elveszti átlátszóságát és homályos lesz. Később fehér hártya képződik rajtuk, mely egyre vastagodik és végre megránczosodik. Mivel e fehér, ránczos hártya hasonlít némileg apró, fehér virághoz, kapta ezen borbetegség magyar elnevezését: virágosodás.

A bor megvirágosodását apró, a szesz erjesztő gombákhoz hasonló s velük rokon gombák (micoderma vini) okozzák. Ezek a levegővel való szabad érintkezés folytán jutnak a borba s annak csak a felszínén, de nagyon gyorsan szaporodnak.

A borvirág-gombák a bor szesz-tartalmát támadják meg s olyan rohamosan pusztítják azt el, hogy néhány nap alatt már észrevehetőleg megcsökken a bor szesz-tartalma. A virágos bor kellemetlen, poshadt ízt kap, mely olyan arányban növekedik napról-napra, amilyen arányban fogy a borból a szesz. Végre a szesz teljesen eltűnik s a visszamaradt rész egy rothadásnak indul, poshadt folyadék, mely többé semmire sem használható.

A bor virágosodását megakadályozhatjuk, ha az új bort a főerjedés után azonnal úgy elzárjuk a levegőtől, hogy a még lassan fejlődő szénasav eltávolodhassék ugyan, de a szabad levegő s így a bor virágosodását okozó gombák levegőben uszkáló csir-magjai ne juthassanak a borba. Erre szolgálnak a gummi-gyűrűs akonák. Első fejtés után a hordókat szorgalmasan, legalább hetenkint egyszer töltögezzük s ügyeljünk arra, hogy hordó dugóink legalább 10 centiméternyire a borba érjenek, mi által szintén azt érjük el, hogy a levegő szabadon nem juthat a borhoz.

Ha valamelyik hordónkban a bor megvirágosodott, annak meggyógyítását következőleg eszközöljük: Mivel tudjuk, hogy a borvirágot megöli az erős szesz, a kén-savas gáz és a salycil-sav, a megvirágosodott bor meggyógyítását ezek segítségével eszközöljük. Hosszú szárú töleséren, mely annyira beleér a hordóba, hogy a szár nyílása a bor felszínre, tehát a virág alá ér, bort öntünk a hordóba annyit, hogy a virágos felszín kifolyjon a hordóból. Azután az e czélra szolgáló akona kefével az akona-nyílás körül a hordó falának belsejére tapadt virágot ledörzsöljük és bornak ismételt felöntése által a hordóból kimossuk. Azután kevés szeszt öntünk a bor felszínére vigyázva, hogy az ne keveredjék össze a borral, hanem mint könnyebb fajsúlyú folyadék a felszínén maradjon. Azután dugaszoljuk be. Az így megtisztított hordót figyelemmel kísérjük és minden 2—3 nap megnézzük, hogy megtisztult-e teljesen a virágosodástól. Ha talán nem tisztult volna le a virág teljesen vagy a visszamaradottakat nem ölte volna meg a felöntött szesz s újra kezdenének szaporodni, a fentebbi eljárást rögtön ismételjük. Ezenkívül czélszerű a virágos bort gyengén kénezett hordóba lefejtetni, de csak úgy, ha a bornak a kén-savas gáz nem hátrányos. Tehát nem szabad vörös bornál alkalmazni sem pedig olyanánál, mely még nem erjedt ki teljesen. A salycilsav használatát amennyire csak lehet kerülni kell, mert ez az egészségre nézve ártalmas.

(Folyt. köv.)

CSARNOK

Csongrád 1848.

(Mutatvány szerzőnek fenti című sajtó alatt levő kőtetéből.)

A csongrádi alválasztmány 1848 ápril hó 1-én este 8 órakor alakult

meg a községháza tanácstermében Müller János szolgabíró elnöklete alatt. Alelnök lett Bogyó Mihály, jegyző Kádár Henrik.

Már az első ülésen elhatározta, hogy a lakosság a nemzeti őrseregbe való belépésre felhivatik.

Ápril 2-án d. e. 10 órakor nagy népgyűlés tartatott. Ekkor bocsájtott ki egy aláírási ívet a csongrádi közcsendbi bizottmány, melyen az aláírottak önként kijelentik, hogy a nemzeti őrseregbe belépnek. Az őrsereg belépett tagjai a balkaron nemzeti színű szalagot viselnek.

Ápril 2-án este 7 órakor. Jelentés: a nép csendben van. A nemzeti őrseregbe eddig beállt 216 gyalogos és 68 lovas.

Ápril 3-án reggeli 7 órakor. Jelenetetett, miként az éjjelen által ez óráig a nép csendesen és békességben van; semmi kihágás, vagy zavar nem történt.

Ápril 3-án esti 7 órakor. A csend és nyugodtság a legjobb rendben van. Tárgyaltatott a «Hazafiakhoz» intézett szózat és a nemzeti zászló ügye, melyet, mivel Csongrád városának népe a kor fejleményeit azonnal csirájában felfogván s a békés úton való haladás és átalakulás eszméjét hűn felkarolva, a nemzeti zászlót még mult márczius 18-án kitűzte. Az országgyűlési Karok és Rendek nyilatkozata örömmel fogadtatván, a nyilatkozási okirat jegyzőkönyvhöz csatolattik. A nemzeti őrségben a gyalogság száma 243-ra, a lovasságé pedig 76-ra emelkedett.

Ápril 4-én esti 7 órakor. Csend van. A közönség falragaszokon felhivatik, hogy a nemzeti őrsereg tagjai közül azok, kiknek puskájuk van, jelenjenek meg a városháza udvarán töltesen fegyverekkel, hogy addig is, míg a kormány által szakavatott egyén küldetik ki a fegyverrel való bánásmód betanulására, már most Csemeghy Ignác úrtól megtanulják a szükségesekeket,

Ápril 5-én reggeli 7 órakor. Felhivatnak a lovas nemzeti örök, hogy lovaikkal együtt jelenjenek meg a városháza udvarán, hogy Bánhidy László és Zubek László uraktól a gyakorlatokat tanulják. Gyülekezési idő naponkint d. u. 5 órakor.

Ápril 5-én esti 7 órakor a gyalogos nemzetörök száma 276-ra, a lovasságé pedig 81-re szaporodott. Összesen 357. Az alválasztmány 4 taggal kiegészítettett. Tagok lettek: Bánhidy László, Kmeth Lajos, Lantos Pál és ifj. Pádi Kovács József.

Ápril 8-án esti 7 órakor. Csend van. Bene Lajos választmányi tag indítványozza, hogy az urbér, papi tized és a közteherviselésről szóló törvények falragaszokon hirdettesenek s a népnek a holnap tartandó népgyűlésen megmagyaráztassanak. Elfogadtatik. Határozottatott még, hogy a városházán és a két templom tornyaiból nemzeti zászlók lüszesenek ki s a nemzeti örök részére elegendő karszalag, nemzeti rózsza

és egy dob beszerzendők. Ugyszintén sürgősen gondoskodni kell a nemzeti őrsereg számára egy nemzeti selyemzászló beszerzéséről. A nemzeti őrség száma: gyalogos 308, lovas 83. Ezeknek rostolás alá véttele, századokra való fölosztása és a tisztek megválasztása holnap eszközözendő. A központi bizottmány határozata értelmében a nemzetörök felesketése bizonytalan időre elhalasztatik.

Ápril 9-én d. u. 2 órakor. A nemzeti őrsereg addig is, míg rendes századokra beosztatik, előlegesen a város tizedjeihez képest, a 8. és 9. tized egybefoglalásával, 8 csapatra osztatik fel. A tisztek megválasztása ápril hó 16-dikára halasztatik. A sereg felesketése husvét napján történik, hogy annál nagyobb fényvel menjen végbe az. Az elhalasztás oka az, hogy az előbbeni megállapodás szerint a felesketés nagyhétre esett s mivel a netaláni muzsikáltatás az ily általános pópista vallású lakosság között, minő Csongrád, némi botrányt idézett volna elő.

Ápril 12-én esti 7 órakor. Tárgyaltatott ama körülmény, hogy a bankjegyeket részint az ezüst pénznek szűke, részint némelyek vonakodása miatt nem lehet fölváltani, erről a központi választmány sürgősen értesítendő. A nemzeti őrsereg száma: 994 gyalogos és 136 lovas. A gyalogság számára 8 drb. rézdob rendelttetik, a lovasság részére pedig 1 zászló és 1 trombita. Napi díj mellett dobolásban jártas egyén kerestetik.

Sághy Mihály.

Anyakönyvi bejegyzések.

1902. márczius 15-től 22-ig.

Születések:

Borbás Dezső, Gulyás Matild, Szlávik Ilona Mária, Zana Mátyás, Justin Rozália, Smiz Margit, Boda József, Gyovai Emilia, Vonyó József, Vidéki József, Nagyistók Anna, Tari Matild, Hajdú József, Ornyik Julianna, Döme László, László Ferencz József.

Eljegyzések:

Kacziba István Nyilas Máriaival.

Halálozások:

Hankó Francziska 25 éves rángógóres. Sinkó Mária 5 hónapos mellhártyalobbanás. Kasza Ferencz 2 éves tüdőlobbanás. Bús László 3 éves veselobbanás. Lovas Veronika 66 éves szívtágulás. Katona Mária 9 éves mirigytyályogok. Lantos Rókus 74 éves tüdőtüdőgúgás. Bárdos Rozália 3 éves angolkór. Bori Lajos 4 éves veselobbanás. Forgó Francziska 36 éves tüdővész. Tekulics Mária 2 éves aszkór. Dinnyés Rozália 36 éves tüdőgümőkór. Busa Viktória 5 éves vörheny. Kátai Francziska 19 éves tüdőgümőkór. Maszlag Mária 6 hó ismeretlen lázas betegség. Lovas Johanna 22 napos tüdőlobbanás. Veres Márton 13 hó tüdőlobbanás. Toth Anna 47 éves tüdőgümőkór. Kádár Erzsébet 7 éves vörheny. Vincze János 74 éves orbáncz. Viktor Mihály 3 éves tüdőgyulladás. Sándor János 6 éves veselobbanás.

Felelős szerkesztő: Eder János.

Társ-szerkesztő: Holló Adolf.

Kiadólaptulajdonos: Weisz Márk.

HUSVÉTI

képes levelező-lapok és díszes imakönyvek nagy választékban kaphatók Weisz Márk könyvkereskedésében.

Szőlőoltványok

szokványminőségben
A legkiválóbb, 12 bor- és esemegfajtákban fajtisztán, teljes jóállásban.

Élőkerítés.

Gleditschia esemeték és magvak.
Uradalmaknak, községeknek három évi törlesztésre is adatik.

Orléai lövöld, len gyorsan fejlődő sövényfövény. Ez az egyedüli, melyből az örökös kerítés nevelhető pár év alatt, rendkívül csekély kiadással, melyen nemcsak ember, de semmiféle állat, még az apró nyulak sem bálhatnak át. Minden rendeléshez rajzok és előtűzött útítési és kezelési utasítás mellékellettik. Ezer esemete elég 200 méterre. — Ár 6 frt.

Díócsemeték.

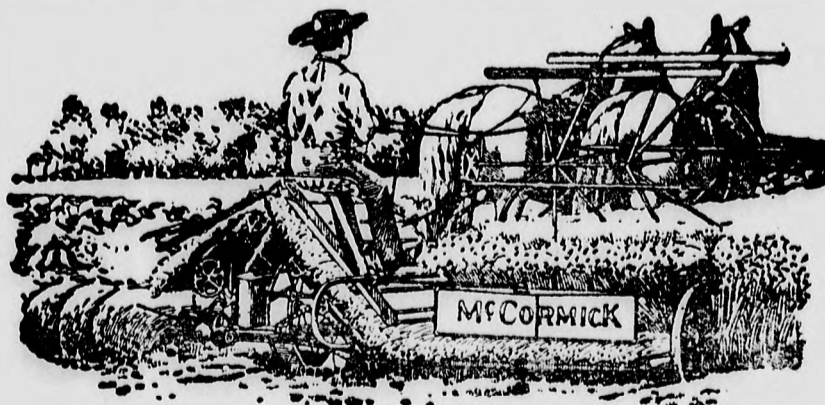
Orléai díócsemeték biztosító voltánál fogva, ezek lenyészése számos gazdaságban az utóbbi időben rendkívül elterjedt.

Ezen lenyészemű díócsemeték ingyen és bérmentve küldetik minden rendelés közzel együtt. Az árjegyzésben kívül meg egy olyan könyvet kap ezzel, ki azt emere ingyen és bérmentve küldetik, mely nyitáson az a ház, vagy család, a hol annak tartalmát hasznára ne fordítanak, város, falu, puszta, gazdaság vagy szegény családnál egyaránt, így még azoknak is len érdekében áll, kik rendelni semmit nem akarnak, mert benne számos oly kértlemények foglaltak, melyek mindenkinek nagy szolgáltatást tesznek. Cím: **Ermelléki első szőlőoltvány-telep Nagy Hágya, u. p. Szécsényből**

McCormick Harvesting Machine-Company.

(Chicagói aratógépgyár.)

GRAND PRIX.

PARIS 1900-BAN.

**Kéveköto aratógép
Fűkaszalógép.
Köszörükészülék,**

**«Daisy» marokrakó aratógép,
Szénagyűjtőgereblye és
Kévekötofonal**

gyártmányai.

**Ne vásároljon, miggépeinket nem látta sárainkat nem kérdezte
Olosó tartalékrészek óriási raktára. Tessék mintakönyvet kérni!**

WILLIAM J. STILLMANN
igazgató.

ÉVI TERMELÉS:
362000 gép.

BUDAPEST,
V. kerület, Váci-ut 30 szám.

Dr. Baross János Csongrádváros országgyűlési képviselőjének beszéde, 1902. évi márczius 14-én a magyar törvényhozásban.

Tisztelt Ház!

A költségvetési vitának általános részét az idén a nemzetiségi kérdés dominálta. Kifejezője ez azon általános nagy világrányzatnak, amely mindenütt a nemzeti elkülönítésre, a nemzeti sajátosságok, a nemzeti erők konzerválására és erősítésére törekszik. A felszólaló képviselők a nemzetiségi képviselőkkel szemben egyértelműleg bizonyították azt, hogy nálunk a nemzetiségek nem hogy elnyomtatnának, hanem az ország nagyon sok részében inkább előnyomulnak a magyar fajnak rovására. A magyar faj ily részleges csatavesztésének okát első sorban a gazdasági okokban és főképpen a régi birtokosztályok elpusztulásában kell keresni. Az első szimptoma, ami szemünkbe ötlök, a külföldiek nagymérvű birtokvásárlásai Magyarországon. A régi magyar családok helyét Nyitraiban, Trencsénben, Zemplénben és Szepesben, általában az északi és északnyugati vármegyékben bécsi, cseh, morva, kapitalisták és német, porosz főurak foglalták el, míg az ország északkeleti részén a magyar államhoz mindig hű parasztságot kiszorították a galicziai bevándorlók. Távlati állásom, hogy Magyarországot kínai fialai óhajtanám körülvétni. Hiszen tény, hogy századokon keresztül a magyar nemzet vajmi sok becses idegen anyaggal szaporodott; az ide letelepedett családokat felszívta magába az életerős magyar társadalom és az idegen szülőknél magyar földön született fia egy-két generáció alatt a legjobb magyarrá lett. Azonban ma, t. ház, egyrészt az idegen elemeknek terfoglalása, másrészt a magyar társadalom gyengülése és pusztulása oly nagy mérvet ölt, hogy félni lehet, hogy a magyar társadalom nem lesz elég erős az idegen elemek felszívására, asszimilálására.

Hiszen hozzátevételesen számítás szerint is a szabad forgalmú magyar földnek körülbelül kilencz-tized része van már idegen kézen; és hozzájárul ehhez az is, hogy azok az elemek, amelyek az ország északi és északnyugati részein a közép- és nagybirtokosokat összevásárolják, legnagyobb részét vagy pusztán a főkeelhelyezési üzleti szándékból teszik vagy pedig vadászati sport céljából; külföldön laknak és nincs egyetlen etnikai kapocs, amely a magyar haza földjéhez fűzné őket, nem lehet tehát remény arra, hogy a magyar társadalomba beleolvadnának. Visszont azok az elemek, amelyek az észak-keleti részeken a magyar parasztságot szorítják ki, nagy átlagban nem állanak a kulturának és a morálnak oly minimális fokán sem, hogy civilizált ország állami keretei, állami és társadalmi törvényei közé beilleszkedni képesek lennének. Nem akarom, t. ház, részletezni az óriási gazdasági, szociális és főleg nemzeti veszélyeket, amelyek bennünket, gyenge és árva magyar népet a külföld e rohamos terfoglalása következtében érhetnek, csak az orvosszerekkel akarok röviden foglalkozni.

A legradikálisabb megoldása lenne a kérdésnek, hogyha az idegeneket a birtokszerezéstől egyszerűen eltiltanák. Visszatérés lenne ez a régi magyar nemzeti jog álláspontjához. Hétszáz esztendőn keresztül a magyar jog mindig éber figyelemmel őrködött azon, hogy a magyar föld a magyaroké legyen. Hiszen az aranybulla 26. cikkében az van, hogy birtokot az országon kívül való embernek ne adjanak, ha pedig már valamelyest adtak vagy eladtak volna, a haza fiait váltsák vissza. És hétszáz esztendőn át szám szerint 16 törvényt hoztak ebben az irányban őseink. Legutóbb is a liberális 1844. IV. t.-cz., amely a nem nemesekre is kiterjesztette a birtokvásárlási jogot, ezt a nem magyar állampolgároktól a leghatározottabban megtagadta. És a hétszáz esztendő magyar nemzeti jogfejlődést nem magyar törvény

törülte el, hanem a magyar nemzeti erő megrontására törekvő Bach-korszak, az 1852. évi császári ősiségi nyilat parancs, amely a következőleg szól: «Fekvőjavak szerzésében a honosulás vagy belföldiség hiánya miatt jövőben senkinek gátolhatatlan. Az 1861-iki országbírói értekezlet azután hallgatag fentartották az ősiségi pátenst e sérelmes rendelkezését és a szokásjogi erővel azért van most is Magyarországon érvényben. A régi magyar nemzeti jog alapján áll még ma is a magyarnál sokkal erősebb és nagyobb külföldi államok közül a német államok közt Poroszország, azután Württemberg, Hamburg, a szabad észak-amerikai államok közül Texas, azután Románia és Oroszország. Ezen államokkal szemben tehát mi is a merev negatív álláspontjára helyezkedhetnénk, a többi államokkal szemben azonban a nemzetközi vonatkozások a viszonyosság elvénél fogva némileg megkötik kezünket. A másik akadály, amely ily radikális megoldást talán visszatartat, közgazdánk aggodalma, hogyha az idegenek birtokvásárlási képességét megszorítjuk, a magyar birtokok ára esni fog, úgy, hogy sok eladósodott régi birtokos talán vagyonaának utolsó romjától fosztatnak meg.

Ezeknek az akadályoknak tudható be valószínűleg, hogy kormányunk mindeddig tartózkodott a kérdés ily radikális megoldástól. Azonban csak az elismerés hangján nyilatkozhatunk arról, hogy a kormány, és első sorban a földművelésügyi miniszter őr mégis preventív intézkedésekkel igyekezett a kérdés káros hatásait enyhíteni. Így a gazdasági törvény, az 1901. évi XXVII. t.-czik 24—25. és 27. §-a értelmében a külföldön lakó birtokosok kötelesek magyar állampolgárokat tartani gazdasági tevékenységben. Mindenesetre ezen bölcs intézkedés által a kérdés nemzetiségi és szociális veszélyei enyhülnek. A másik: földművelésügyi miniszterünk azon törekvése, hogy az eladásra kerülő birtokokat állami telepítés céljaira összevásárolja. Így csak magában Erdélyben is a mostani földművelésügyi kormány alatt több birtokot vásároltak meg telepítési célra, mint eddig összesen. Ha tekintetbe vesszük azon szomorú tényt, hogy míg 1891-ben szerződés által 388 millió korona értékű magyar földbirtok cserélt gazdát, beláthatjuk, hogy a magyar földnek ilyen krízises nobilizációja közepette elérkezett a végső pillanat, hogy az állam a magyar birtokok forgalmába irányítolag, mérséklőleg és a nemzeti szempontokat tekintetbe véve közbenyuljon. Sőt kívánatos az is, t. ház, hogy a már idegen kézbe került birtokok, a mennyire az a szerzett jogok sérelme nélkül tehető, magyar kezébe visszakerüljenek. Az állam lehetőleg szerezzze meg azokat telepítési célokra.

Minden előrelátó gazdasági politikának a statisztika lévén az alapja, tisztelettel kérem a földművelésügyi miniszter urat, hogy karoltva az igazságügyminiszter urral készítsen egy pontos statisztikai felvételt a nem magyar állampolgár birtokosokról és azok birtokainak nagyságáról. Azonkívül kérem a pénzügyminiszter urat, hogy tegye megfontolás tárgyává, vajjon az új adóreformnál a Magyarországon nem lakó, tehát legnagyobb részét külföldi birtokosok a földadó kétszeresével sújtassanak, a mint ez az 1886-ik évi XXXI. romániai törvényezik 1. §-ában felvettett. Kérjük továbbá az önkormányt, hogy a nem sokára lejárt külföldi szerződések-nél lehetőleg igyekezzenek megvédeni ezen vitális érdekeinket, és mindenesetre elárkezett az idő arra, hogy a magyar országgyűlés visszahelyezkedjék a régi nemzeti jog álláspontjára és az 1852-ik évi ősiségi pátenst, császári nyilat parancsnak sérelmes intézkedését megváltoztassa. Vonatkozik ez első sorban a 100 holdja aluli

parasztbirtokokra, melyeket mint említém, az ország északkeleti részeiben a galicziai bevándorlók az utóbbi időben már faluszámra kezdenek elárvereztetni.

Mindenesetre segíteni fog ezen a helyzetben a miniszterelnök úr által és a trónbeszédben is megígért reformja a honosági, illetve községi törvények, azonkívül az igazságügyminiszter úr által a főrendiházban megígért reformja a végrehajtási törvények és mindenekfelett a földművelési miniszter ur által kezdeményezett és ma már kiterjesztett hegyvidéki akció is. Végre is a nemzetiségek ma minden vonalon oly erővel támadnak ellenünk és foglalnak tért a magyar fajjal szemben, hogy nekünk minden fegyvert meg kell ragadni arra, hogy a magyar faj szupremáciáját nemzetiségi vidékeken is megőrizzük és fejlesszük.

Igen hathatós fegyver lehet céltudatos nemzeti politikának a kezében a hitbizomány is. Már Németországban a poroszok a nagy német birodalom megalapítása után kiaknázták ezt az intézményt Porosz-Lengyelországban a régi lengyel és Hannoverben a régi well-érelmü nemesség ellen már Bismarck kezdte az ujonnan alakult porosz birtokos osztályt kisebb hitbizományok adásával megerősíteni, és azóta is Poroszországban parallel a járadék-birtokkal halad a németesítés politikája a hitbizományok segítségével is. A hitbizományok alapítása és a felügyeleti jog hazánkban a legutóbbi időkig tisztán az igazságügyi tárcahoz tartozott, mely természetesen pusztán igazságügyi szempontok szerint gyakorolta ezt a felügyeletet. A mostani földművelésügyi kormányé az elévülhetetlen érdem, hogy belátta, hogy a hitbizományok alapítása és fejlesztése körül elkövetett hibák mily káros hatással vannak, másrésztől azonban belátta azt is, hogy a hitbizományok erős fegyver lehetnek egy nemzeti birtokpolitika kezében. Elvitázhatatlan tény azonban, — hogy a hitbizományok csak úgy illeszkedhetnek be egy nemzeti magyar birtokpolitika keretébe, hogyha azok előbb alapos reformon mennek keresztül. Régióta képezik a hitbizományok diskusszió tárgyát Magyarországon. Vegyük elő a kérdést tárgyilagosan és nézzük az ellenük és mellettük felhozott érveket. El vagyok rá készülve, hogy fejtegetésem talán azért, mert tárgyilagossá akarom lenni, nem fogjak megnyerni sem a hitbizományok elfogult ellenségeinek, sem elfogult barátainak tetszését. Sokszor és igen sokan beszéltek a hitbizományok túltengéséről Magyarországon.

Hogy a magyar földből sokat foglalnak le a hitbizományok, az nem áll. Hiszen összesen 4.75% van hitbizományokkal leköltve, s ennek is majdnem fele erdő, úgy, hogy szántóföldre alig marad több 3.33%-nál. Ausztriában az arányszám 4%. Poroszországban 6.54%. A mi továbbá a hitbizományok számát illeti, itt épen nincs túlzás. Nálunk 94 hitbizomány van, míg Poroszországban 1050, nem is számítva hozzá a még egyszer annyi Rittergutot, melyek a régi Ritterrecht alapján állnak fenn. A magyar hitbizományok hibája nem ebben fekszik, hanem a következő számokban. Míg ugyanis Ausztriában egy hitbizomány átlagos nagysága 6700 katasztrális hold, Poroszországban 3500 katasztrális hold, addig Magyarországon egy hitbizomány átlagos nagysága 25.000 katasztrális hold.

Igen, itt! Sőt vannak 100.000, 200.000, 400.000 katasztrális holdas hitbizományok. Abban rejlik tehát a hitbizományok hibája, hogy túlnagy területeket, latifundumokat kötnek meg, melyeknek, akár régiek, akár újak, egyformán meg van a káros hatásuk úgy gazdasági, mint szociálpolitikai szempontból. A hitbizomá-

nyok azt a hatást csak megrögzítik. Ennek a jelenségnek mély gazdaságtörténeti okai vannak. Tudnivaló, hogy a hitbizományokat az 1687-dik évi IX. t.-cz. honosította meg, tehát az összeesik a törökök kiűzésével. Egész vármegyék voltak lakatlanok, puszták, amiket azután egyes magános embereknek juttatott a fejedelmi kegy. Az is tudnivaló, hogy a régi ősiség értelmében csak szerzett vagyonban lehetett végrendelkezni és hitbizományt alapítani. Tehát a hitbizományok nem a régi fennálló birtokokból, hanem az ilyen ujonnan keletkezett, elpusztult, óriási birtokokból alakultak meg. Ezt bizonyítja az a körülmény, hogy a túlnagy hitbizományok legnagyobb része ebben az időben keletkezett, és viszont az is, hogy 1867 előtt a hitbizományok átlagos nagysága 49.000 katasztrális hold volt, míg az 1867 óta alakult hitbizományok átlagos nagysága 12.000 katasztrális hold, tehát átlag négyszerte kisebb hitbizományok alakítottak az utóbbi időben, mint 1867 előtt.

Ugyanezen gazdaság történeti okokkal függ össze; a magyar hitbizományok másik hibája, hogy t. i. túlnyomóan a magyar lakta sík vidékeken vannak, míg ott, ahol rájuk nemzeti szempontból a legnagyobb szükség lenne, a nemzetiségi vidékeken, a Felvidéken és Erdélyben jóformán nincs is hitbizomány. Ez is összefügg azzal, hogy a Felvidéken a török megkímélte a régi birtokosokat, valamint Erdélyben is, ahol az ősiség miatt lehetetlen volt hitbizományt alapítani, az Alföldön azonban az ujonnan szerzett nagy birtokokon igenis lehetett.

T. ház! A mi már most a hitbizományok ezen hibáiból következő szociális káros hatásokat illeti, azok három panaszban foglalhatók össze: először is elősegítik a kivándorlást, másodsor a népsűrűsége káros befolyással vannak, harmadsor gátolják a magyar faj propagációját. Ismét tárgyilagossá kell lenni, és a tárgyilagossá kimutatja, hogy ezen három panaszból az első kettő alaptalan, a harmadik azonban némely vidéken alapos. Hivatalos statisztikai adatokból összeállítottam egy táblázatot, a melyből kitűnik, hogy a hitbizományok és a kivándorlás között abszolút semmi összefüggés nincsen. Ugyanis 1900-ban a kivándorlás által legjobban sújtott 18 vármegye közül 11-ben egyáltalán nincs is hitbizomány, négyben a hitbizományi szántóföld elenyésző, kettőben csak az országos átlagot közelíti meg, egyben pedig, Zemplénben túlszarnyalja azt, azonban Zemplénben, mint általában az északkeleti részében a kivándorlásnak egészen más okai vannak — a mint az köztudomású is — mint a hitbizomány.

Ugyanez áll a népsűrűségről is. Az ország legnéptelebb 23 vármegyéje közül, a hol t. i. a lakosság négyszög-kilométerenként még 50 főt sem ér el, 12-ben egyáltalán nincs hitbizomány, — nyolczban arányszámuk elenyésző csekély, kettőben csak az országos átlagot közelítik meg és csak egyben, Mosonban lépik azt túl.

Sokkal alaposabb már azon kifogás, t. ház, hogy a hitbizományok némely vidéken gátolják a magyar faj propagációját és káros befolyással vannak a népszaporodásra, ami más, mint a népsűrűség. Áll ez különösen az Alföld és a Dunántúl némely vidékein. Elismerem t. ház, sőt vallom, hogy közép- és nagybirtokokra normális mértékben a sík vidéken is mindig szükség lesz társadalmi, szociális és gazdasági szempontból, azonban az is tény, hogy a magyar hitbizományok mai túlságos nagyságukban ma már egy közgazdasági és társadalmi anachronizmust képeznek. A hitbizományi jogot tehát oly irányban kell megváltoztatni, hogy ezen általán említhet két hibát segíthessünk:

első sorban meg kell adni magának a családnak a jogot, hogy a túlnagy hitbizományt kisebb, normális nagyságú birtokokra bonthassa fel, másodsorban meg kell könnyíteni az állagváltozást, az állagcserét, harmadsorban a Beksi-cs-féle közismert nemzeti birtokpolitikai programból talán a legbecesebb részt első sorban kell megvalósítani, hogy t. i. a jövő hitbizományok alakításának súlypontja áttévesse a nemzetiségi vidékekre, a Felvidékre és Erdélyre. Gazdag főúri családaink második és harmadszülött fia előtt nagy nemzeti misszió áll a Felvidéken és Erdélyben: az idegen kére birtokok visszavásárlása, illetőleg az idegen kézrejtés megelőzése.

Kiegészítendőnek tartom azonban még, t. ház, a hitbizományok reformját azon óhajással, hogy jövőben hitbizományok főleg kisebb és első sorban középirtokon alakítsanak.

T. ház! Álljunk meg egy kissé a középirtok kérdésénél, Szinte villanyos erővel ment tönkre az utolsó 50 év alatt a magyar társadalomnak ezen, mondhatom, leg-egészségesebb és legértékesebb része. Megdöbbentő számokat mutat fel a statisztika: kiderül ugyanis, hogy az összes magyar birtokokból már csak 0.74% tehát nem egész egy százalék jut a középirtokra. Ez a vég kezdete, t. ház. Egész Erdélyben alig van már 800 középirtok, és vajjon hány van ebből még a régi magyar kézben? Ezt megmondhatják erdélyi képviselő-társaim. Vannak erdélyi vármegyék, a hol intelligens fiatalembereket már nem is kapnak a megyei állások betöltésére. Nem telik bele két-három generáció és a középirtokososztály nemcsak mint társadalmi faktor fog elenyészni, hanem a középirtok, mint közgazdasági fogalom is eltűnik, mert vagy szétporlik apróbb részekre, vagy pedig felszívódik a kapitalisták alapán keletkező új latifundiumokba.

A mi politikánk az, t. ellenzék, hogy felismerjük a bajt és a hibákat és iparkodunk azokon segíteni.

A középirtok sokat felpanaszolt pusztulásának, t. ház, az utolsó félszázad eseményei folytán a logika kénytelen törvényei szerint be kellett következnie. Az 1848-iki viharos reformok, a szabadságharc, a reá következő elnyomatási korszak, amely megakasztotta a reformmunkát, a Bach-korszakbeli passiva resistentia, mind-mind csak elmozdított a követeltek ettől az osztálytól.

1848-ban önként mondott le a jogairól ez az osztály, illetve a nemesség, és kárpótlást nyert olyan kötvényekben hat-hét év múlva, a melvéket csak 30-40, vagy legjobban 50 százalékon lehetett értékesíteni. A robot megszűnt után ott állt minden instrukció és egy krajczár készpénz nélkül. Hitelintézetünk egyáltalában nem voltak, hanem volt minden vármegyének szinte országos hírnévre vergődött egy-két jószívű uszóra, aki 50-100 perccel segítette ki a megszorult birtokososztályt. És minthogy a közbirtokososztály szinte mint egy ember vett részt a szabadságharcban, az a szerencsétlen bécsi politika kárörömmel látta a nyakas kuruczoknak ezt a pusztulását és ott, a hol lehetett, még elő is segítette. De a Bach-korszak letűnt után sem változott meg a helyzet. A Bach-korszak német iskoláiban neveltetni a gyermekeket, nem volt hazafias cselekedet, hivatalt vállalni hazaárulásnak tekintett, a szellemi és művészi életet lenyűgözte a cenzúra.

Mit csinált tehát a középosztály fiatalosága? Járt egyik kuriáról a másik kuriára, cigány mellett siratni a hazát és kártya mellett elütni az időt, mert a szellemi élet-től és a közélettől visszatartotta annak előtte gyűlöletes osztrák volta. És a Bach-korszaknak ezen tétlen honfui idealizmusában felnőtt generációból hiányzott a legminimálisabb praktikus érzék is. Hiszen jellemző, t. ház, hogy első dolgunk volt, a mikor visszanyertük szabad rendelkezési jogunkat, hogy meghoztuk az 1868: XXXI. tcz.-et, az uszoratörvények eltörlését, pusztá idealizmusból, és 15 hosszú éven keresztül 1882-ig szabadjára dult Magyarországon az uszorának mindenféle neme. Ha már most hozzávesszük, t. ház, az utolsó évtized agrárváltságait, hogy a földnek értéke a felére süllyedt le, hát le-süllyedt némely dologban a felére, a juh értéke ellenben a harmadára, úgy, hogy a föld ma a nagy terheknek jóformán a kamatait sem bírja meg, akkor, t. ház, én nem azon csodálkozom, hogy a magyar birtokososztály tönkre ment, hanem bámulom azt, hogy még annyi is fennáll belőle, mint a mennyi megvan.

Nem csekély része volt a középirtokos osztály tönkremenésében az örökösödési jognak is, különösen a törvényes örökösödés esetén az egyenlő természetbeli osztályoknak. Szerény véleményem szerint egyáltalában a mai örökösödési jog mindenféle földirtokra nézve káros, azonban sem a nagy, sem a kis földirtokra nézve nem következnek be annak hibái olyan hamar, mint épen a középirtokra nézve. Ha egy ötven holdas parasztagda vagy egy gazdag főúr öt gyermek hátrahagyása és végrendelet nélkül hal el, akkor a parasztnak öt fia a 10 holdon is parasztnak marad, a főúrnak mind az öt fia pedig még tisztességes anyagi erővel rendelkező főúr. Azonban mi lesz — tegyük fel — ugyanebben az esetben egy öt-hatszáz holdas földbirtokos családdal? Az apa az 500 holdon még képes volt a modern agrikulturna követelményeinek megfelelőleg gazdálkodni, voltak gépei, nagy szőlője, szép állatállomány és az ősek emléke által megszentelt szép kuriája. Társadalmi szerepe értékes a nemzetre nézve, független szözlője úgy a vármegyében, mint esetleg a parlamentben a nemzeti meggyőződésnek, falujában apja a népek, elnöke a szövetkezettnek és iskolásoknak, nemzetiségi vidékeken pedig apostola a nemzeti eszmé-nek. Ennek a szerepnek morális alapja a tradíció, anyagi alapja pedig az a földbirtok. Mi történik már most, ha ily apa öt gyermek hátrahagyásával meghal? Vagy átveszi az egyik fia a birtokot, teljes összegben kifizetvén testvéreit, azt a mai viszonyok között teljesen a tönk szélére viszik a terhek. Vagy eldják egészben a birtokot s úgy osztozkodnak meg az áran, a mikor eo ipso elvész arról a vidékről egy család, amely ott a magyar társadalmi érdeknek fontos elemét képezte. A harmadik elképzelhető eset az, hogy felosztják a birtokot egészben maguk között. Jut mindeniknek száz-száz hold, de mivel a lakóház és a major nem oszthatók fel ötfelé, az, aki azokat kapja, kevesebbet kap földbirtokban. Ezt az egyet mindjárt az apai házhoz fűződő társadalmi kötelezettségei teszik tönkre. A többinek, a kik száz-száz holdat kapnak minden instrukció, ház és felszerelés nélkül, első dolguk, hogy adósságot vegyenek fel, hogy házat és majort építsenek maguknak. Ezek is úgy fognak járni, mint az első, mert valamennyien ötszáz holdon neveltettek

fel, ötszáz holdas igényekkel, de csak száz holdal vagyonnal.

A mai öröklési jog mellett tehát képtelen vagyok megérteni, hogy egy középirtokos család hogyan tudná magát fenn-tartani. Összefügg ez azon általános panasz-szal, hogy a közbirtokos családok nem nevelik gyermekeiket praktikus pályákra

T. ház! Ezen megrögzött és való bajon nem segítenek és nem is tudnak segíteni a minden iskolai tanév elején megismét-lődő keneteljes vezércikknek sem. Szükséges, hogy a középirtokos család minden fia tényleg kenyérkereső pályákra neveltesse. Azonban egynek mégis ott-hon kell maradnia az ősi portán, a falu-ban, hogy tovább vigye az apa szerepét, mert arra a szerepre a magyar társada-lomnak, a magyar nemzetnek mindig nagy szüksége volt és lesz. Ehhez a szerephez azonban intakt anyagi erő is kell. Mert úgy a vármegyei autonómia, — és ezt hallja meg a t. függetlenségi párt, — mint a kulturális politika, a nemzetiségi poli-tika, a társadalmi politika, mind olyan közkötelességet rónak erre a középirtok-os osztályra, a melyeket más osztály vele megosztani jóformán nem is tudna és hosszú időnkig nem is lesz más társadalmi osztály, a mely azt a szerepet olyan becsülettel és olyan jól tudná betölteni. Mindezek — mondom — intakt anyagi erőt követelnek. Ha tehát a t. függetlenségi párt fenn akarja tartani a vármegyé-t, — és vannak nagyon sokan e ha-zában, akik a megyei autonómiát fenn akarják tartani — akkor első sorban igye-keznünk kell az annak alapját képező kö-zépirtokos osztályt is fentartani.

És ha ezt biztosítottuk, akkor az otthon maradt fia viszi tovább apai társadalmi szerepét, míg a többiek kilépnek az életbe és képezik az összekötő kapcsolatot a társadalm többi rétegei közt, a mint azt ké-pezik a nyugaton is mindenütt a fiatalabb fiúk azon családokban, a melyek hitbizo-mányilag vannak biztosítva. És, t. ház, ezeknek a fiatalabb fiúknak az élet küz-delmeiben, a mig egyrészt nagy anyagi előnyük és biztositékuk lesz az az apanage, a melyet a családi vagyonból huznak, addig másfelől nagy megnagyvással fog nekik szolgálni az, ha tudják, hogy ha az élet viharában hajótörést szenvednek is, akkor is megvan az ősi apai ház, a mely végső esetben menedéket ad nekik.

És ez a generáció moraliter és szaksze-rüleg is jobban lesz nevelve, mint ma, mert kicsi korától fogva tudja, hogy neki a maga erejéből kell megélnie kenyérke-reső pályáit és így szükségképpen megvál-tozván a középirtokos osztály fiának nevelése, elfognak valószínűleg tűnni azok a társadalmi hibák, a melyek tényleg nagyon sok birtokos család tönkrejütésé-nak az okai voltak. Azonban, t. ház, ma nagy divat szólni a középosztályt és pusztán ezeknek az u. n. öröklött hibáknak tudni be pusztulását; pedig aki becsületes szándékkal kutatja az okok mélyét, annak be kell látnia, hogy pusztulásának oka első sorban a szerencsétlenül összetalá-lkozott és összekuszált történeti, gazdasági politikai és társadalmi eseményekben ke-resendő.

T. ház! Középosztályra minden államban szükség van; a középosztály képezi az át-menetet a legalsóbb és a legfelsőbb nép-retegek között, közvetíti az egészséges vérkeringést és kiegyenlíti az ellentéteket. A középosztályra tehát minden államban szükség van szociális szempontból, de ehhez a szociális szempontból nálunk

Magyarországon speciális nemzeti szem-pontok is járulnak. Hiszen épen nemzeti-ségi vidékeken éri el zenitjét a középosztály hivatása; Erdélyben és a Felvidéken minden régi kuria, a melyben a régi gazda lakik, egy-egy végvára a magyar nemzet-nek. A nemzetiségi kérdést csendőrszuro-nyokkal megoldani nem lehet, hanem azokat a sebeket csak társadalmi és köz-gazdasági erővel lehet beforszítani. De hogyan hódítson, hogyan gyógyítson a magyar társadalom, mikor önmagát sem képes fentartani? Minden eszköz tehát, a melylyel a régi középirtokos-osztály ere-jét támogatjuk, egyúttal támogatására szol-gál az egész magyar nemzetnek is, mert valahányszor a fenyesek alján megütik a dobót egy régi magyar udvarház előtt, abban a faluban meghúzták a lélekharangot a magyar nemzeti eszme felett is. Hi-szen, ha a középosztály elpusztul Erdélyben és a Felvidéken, a magyar nemzetet és a magyar állami eszmét nem fogja ott más képviselni, mint a csendőr, a fináncz és az állami utkaparó.

Mindezek az eszmék annyira közisme-retűek, hogy szinte felesleges is hivatkoz-nom Hodossy Imre mélyen t. képviselő-társamnak az általános vitánál elmondott azon beszédére, a melyben kifejtette, hogy a felvidéki pánszláv törekvések első sor-ban a hazafias magyar felvidéki közép-osztály ellenállásán törtek meg. Azonban szükséges mégis itt ismételnem és hang-súlyoznom ezeket a dolgokat, mert már ebben az ülésszakban itt az ország színe előtt két oldalról is olyan törekvést lát-tunk, a mely a birtokososztály politikai befolyásának megszüntetését célozza és mind a két oldalról állítólag a liberalizmus nevében hangoztatták ezeket az eszméket. Ugyanis a virilizmus intézményét támadta meg a megyei szervezetben első sorban Vázsonyi Vilmos demokrata képviselő ur és azután vele egyhangulag Veszelyovszky Ferencz tót nemzetiségű képviselő ur.

Mind a kettő a virilizmus eltörlését óhaj-totta, vagyis a nemzetiségi vidékeken is megtörlését a birtokososztály politikai be-folyásának.

T. ház! Sokszor hangoztatott elv, hogy a magyar politika nem lehet más, mint liberális és a szabadelvű magyar politi-kának a zászlóvivője a XIX. században épen ez a középosztály volt.

A szabadelvű politika olyan kis és gyenge népnél, mint a magyar, nem lehet más, mint nemzeti. Hiszen ime t. ellenzéki képviselő ur, a mint az az újonnan támadt párt vagy pártocskák kirugta maga alól a nemzeti és történelmi alapot és bizonyos internacionális doktrínákat és jakobinus tendenciákat akar bevinni a magyar poli-tikai életbe — koncedálom önkéntelenül — de mégis egy gyékényre került a ma-gyar nemzet megtörésére törekvő nemze-tiségi frakcióval. Ebben van állításom legnagyobb bizonyítéka. Egy magasabb, előrelátó állami politika előtt nem lehet közömbös az, hogy a magyar birtokok kinek a kezén vannak. Épen ezért első-rendű állami érdek, hogy a felső vidéke-ken és Erdélyben, egy szóval ott, a hol a nép nem magyar ajku, a középirtokos osztály anyagi ereje stabilizáltassék és így politikai befolyása erősítettassék. És mivel t. ház, látom azt, hogy a mai magyar kormányban megvan az érzék ilyen nemzeti birtokpolitika és a jóindulat a vég-pusztulás előtt álló birtokos osztályok jo-gos érdekei iránt, a földművelésügyi tárca költségvetését bizalmam meleg kifejezése mellett elfogadom.